

УДК 332.1

О.В. Рогова, аспірант

Чернігівський державний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА НА ЗАСАДАХ ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА

У статті досліджуються передумови впровадження в Україні публічно-приватного механізму розвитку євро-регіонального співробітництва, вивчаються проблеми та визначаються перспективи щодо реформування формату відносин на основі міжсекторного співробітництва.

Ключові слова: публічно-приватне партнерство, єврорегіональне співробітництво, регіональна політика.

Постановка проблеми. Незважаючи на дискусійність та продовження досліджень, теорія публічно-приватного партнерства набула визнання, практичного застосування і сприяла вдосконаленню відносин у внутрішньополітичних і соціально-економічних системах багатьох країн.

Позитивний результат внутрішньодержавних апробацій дає підстави для вивчення можливостей застосування публічно-приватного партнерства у зовнішніх вимірах – діяльності міжнародних об'єднань, зокрема, в єврорегіональному співробітництві. Якраз публічно-приватне партнерство за застосування інноваційних підходів на двосторонньому та багатосторонньому рівнях відносин між різними суб'єктами спроможне вплинути на розширення сфер співробітництва, подолання протиріч, зростання ефективності та підвищення рівня життя населення сусідніх регіонів різних країн. Оскільки Україна прагне інтеграції у загальноєвропейський простір, аналіз головних принципів, завдань та механізмів реалізації європейської регіональної політики, можливості їх імплементації у національне законодавство, створення відповідної інфраструктури становить особливий інтерес.

Аналіз досліджень і публікацій. Вивченню сучасних напрямів регіональної політики присвячено розробки таких вітчизняних науковців, як Бутка М.П., Пили В.І., Чмиря О.С та ін. Питання формування та розвитку в Україні системи міжрегіонального та транскордонного співробітництва активно досліджують Біленький П.Ю., Мікула Н.А., Кіш Є. Щодо співробітництва прикордонних регіонів – Гонта О.І. Методи оцінки ефективності економічних відносин України та Європейського Союзу запропоновані у працях Сищика А.А.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні питання міжнародної інтеграції України та необхідність зміни вектору розвитку регіонів науковцями вже визначені, сформульовані основні проблеми та пріоритети. Водночас, нині наукові погляди і практичні кроки щодо можливості застосування публічно-приватного партнерства як механізму єврорегіональної співпраці не мають однозначності і потребують уточнення відповідно до мети та задекларованих завдань.

Мета статті. Тому у цьому дослідженні ставиться за мету визначити основні передумови та перешкоди розвитку єврорегіонального співробітництва в Україні, з'ясувати доцільність та адекватність застосування публічно-приватного партнерства в єврорегіональній економіці.

Виклад основного матеріалу. Як органічна складова загальнодержавної політики єврорегіональне співробітництво вихідними положеннями для формування має економічне підґрунтя прикордонних регіонів, рівень життя населення, політичне, екологічне, релігійне становище. Подальша інтеграція України до європейських структур неможлива без вироблення та реалізації такої моделі управління регіонами, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу, сприяла б становленню нових форм співпраці між центром і регіонами, внутрішньому міжрегіональному співробітництву та міжнародній співпраці територій.

Для розвитку єврорегіонального співробітництва важливо виявити та врахувати проблеми, які перешкоджають регіонам ефективно співпрацювати. Необхідно знайти механізми подолання протиріч як попередніх періодів, так і сучасних. У практичному вимірі модернізація економіки та управління обумовлює вирішення пріоритетних завдань як у широкому структурному форматі, так і щодо конкретних елементів.

Відносно першої позиції це означає: формування неконкурентних економічних структур інноваційного характеру; створення інтеграційних комплексів з метою більш ефективного використання природних ресурсів; створення спільних фондів, асоціацій, укладання міжрегіональних угод, що забезпечуватимуть найефективніше використання і розвиток економічних потенціалів суміжних територій; формування однорідного соціально-економічного простору на основі поглиблення міжнародної кооперації праці між підприємствами регіонів; реалізація єдиної політики щодо розбудови головних транспортних напрямів і митних переходів; узгодження політики регулювання потоків робочої сили; розвитку зовнішньоекономічних зв'язків; забезпечення законодавчого врегулювання повноважень місцевих органів влади та органів місцевого самоврядування щодо надання їм більшої самостійності у вирішенні спільних з прикордонними регіонами інших держав завдань регіонального та місцевого розвитку.

До другої, відповідно, належить – налагодження співробітництва промислових та сільськогосподарських підприємств; будівництво та ремонт регіональної системи автомагістралей, залізниць, регіональних аеропортів; розвиток спільної підприємницької діяльності, формування спільної або сумісної банківської та фінансової інфраструктури; вирішення проблем полегшення взаємних розрахунків за поставки продукції виробничо-технічного призначення; утворення міжрегіональної клірингової палати, до складу якої мають увійти впливові регіональні банки та підприємницькі структури; консолідація фінансових ресурсів на вирішенні пріоритетних завдань регіонального розвитку та спільних проблем у галузі охорони природи, відновлення лісових масивів, підтримання водноповітряного балансу тощо; надання державної фінансової підтримки програмам і проектам розвитку транскордонного співробітництва; залучення інвестицій у пріоритетні галузі виробництва, подолання наслідків екологічних та техногенних катастроф.

У зв'язку зі зміною тенденцій щодо забезпечення соціально-економічного розвитку із застосуванням у внутрішньому вимірі європейських країн публічно-приватного партнерства та, незважаючи на відмінності ступеня застосування його елементів у пострадянських країн публічно-приватне партнерство набуватиме поширення і ставатиме домінантою єврорегіонального співробітництва. Проблемою для розвитку формату публічно-приватного партнерства в єврорегіональній співпраці України є недостатня розвиненість публічної сфери, повільне передання владою повноважень структурам громадянського суспільства та місцевому самоврядуванню.

Водночас, в Україні вдосконалюється нормативно-правова база та робляться практичні кроки щодо інтеграції в загальноєвропейські процеси. У Законі України «Про транскордонне співробітництво» визначені правові, економічні та організаційні засади, мета та принципи, сфери, органи та організаційні механізми, форми державної підтримки та фінансове забезпечення співробітництва регіонів України з регіонами сусідніх держав [1]. Розширюють можливості участі в єврорегіональних процесах Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [2], Закон України «Про інвестиційну діяльність» [4] та Закон України «Про інноваційну діяльність» [3].

Сприятливими чинниками для розширення єврорегіональної співпраці України є географічне положення, достатньо розвинуті двосторонні зв'язки з країнами-членами ЄС, досвід участі в європейських програмах, реальні перспективи посилення програми «Східне партнерство».

Україна володіє значним геополітичним потенціалом для ефективного єврорегіонального співробітництва. Маючи спільні кордони з новими членами ЄС, вона водночас, межує з усіма прикордонними державами на східному кордоні ЄС – Росією, Білоруссю, Молдовою та Туреччиною. Волинська, Львівська, Закарпатська, Івано-Франківська і Чернівецька області відповідно до історичних обставин мають спільну основу просторового розвитку з межуючими регіонами Польщі, Словаччини, Угорщини та Румунії. Територія та транспортні системи України відіграють унікальну транзитну роль на традиційних торговельно-транспортних шляхах як через нові кордони ЄС зі Сходу до Європи, так і вздовж них – з Півдня на Північ.

Використовувати наявний потенціал необхідно з урахуванням вітчизняного досвіду при послідовному залученні кращих європейських напрацювань.

Серед проблем – нагальна потреба перерозподілу обсягів повноважень між центральною та регіональною владою і передачі в регіони прав та повноважень самостійно вирішувати питання зовнішньоекономічної діяльності, прикордонної торгівлі, забезпечення комплексного підходу до організації взаємодії, побудованого на балансі національних, регіональних і підприємницьких інтересів [6; 7].

На сьогодні переважна частина виробничо-коопераційних зв'язків між суб'єктами господарювання прикордонних областей здійснюється на рівні регіональних угод. Такий стан речей має об'єктивне підґрунтя, оскільки значна кількість проблем носить суто регіональний характер. Однак впливають і загальні відмінності: щодо рівня економічного та соціального розвитку; різних політичних систем та розвитку громадянського суспільства; неоднакового стану прикордонної, особливо транспортної інфраструктури; істотних відмінностей у податковому законодавстві, а також діяльності фінансово-кредитних систем. Значна частина проблем пов'язана з різними підходами до питань переміщення людей, товарів, капіталу, які створюють дисбаланси та диспропорції у відносинах, перешкоджають швидшому досягненню позитивних показників. Не відповідає потребам візовий режим, що не сприяє співробітництву країн членів ЄС зі східноєвропейськими партнерами.

На єврорегіональному рівні практично не застосовуються такі форми публічно-приватного партнерства як концесії, лізинг, не створюються спільні фінансово-банківські інституції, не враховується можливий синергетичний ефект від об'єднання конкурентних переваг тощо.

Необхідно зауважити, що в єврорегіональному вимірі публічно-приватне партнерство охоплює суб'єкти, які знаходяться в різних державах у відмінному економічному просторі, з різним рівнем соціальних стандартів та проблем і можливостей. Відповідно й система зв'язків не може бути одномірною та однорівневою. Під нею варто розуміти складну, комплексну, багатокомпонентну, багатомірну, функціональну систему різнорівневих горизонтальних відносин суб'єктів влади та господарювання з наданням переваги приватному сектору, яка реалізує на взаємовигідній основі завдання соціально-економічного розвитку регіонів сусідніх держав з урахуванням особливостей територіального устрою, зовнішніх пріоритетів, економічної, соціальної і гуманітарної сфер, діяльності суб'єктів різних форм власності та відповідних повноважень місцевої влади [5].

Отже, за узагальненим означенням публічно-приватне партнерство в єврорегіональному вимірі є сукупністю відносин адміністративно-територіальних одиниць сусідніх держав, сформованих за довільною просторовою конфігурацією на взаємовигідних добровільних партнерських засадах з метою кооперації, координації, інтеграції зусиль, ресурсів, фінансів та створення механізмів необхідних для задоволення актуальних потреб на основі договірної-правової бази та засадах довіри на неформальному рівні [8].

На єврорегіональному рівні провідне місце відводиться областям та прирівняним до них адміністративно-територіальним одиницям, оскільки їх масштаби та повноваження дають можливість оперувати достатньою кількістю показників для забезпечення реалізації спільних проектів. В Україні сферу єврорегіонального співробітництва формують, приймають рішення і організовують їх виконання обласні ради та обласні державні адміністрації. Водночас, наприклад у Німеччині така роль належить органам влади земель, у Польщі – воєводствам, у Чехії – округів.

Висновки і пропозиції. В Україні регіони, з низки питань не мають самостійності й виконують делеговані державою повноваження, що ускладнює узгодження питань єврорегіональної співпраці. Для забезпечення результативного залучення прикордонних регіонів України до єврорегіональної співпраці на засадах публічно-приватного партнерства необхідно вирішити завдання щодо створення ефективної правової бази та необхідної системи управління і регулювання міжрегіональних процесів; виробити ефективну фінансово-економічну складову функціонування єврорегіонів; утворити систему економічного стимулювання і збалансування інтересів сторін міжрегіонального та транскордонного співробітництва, а також забезпечити ефективні механізми зовнішньоекономічної діяльності. За розвитку процесів у межах єврорегіонального співробітництва в напрямі публічно-приватного партнерства, появи нових ознак, які видозмінюють форми, окремі сторони та принципи і впливають на кінцеві результати, уточнень потребують наукові категорії та терміни не лише щодо явища єврорегіональне публічно-приватне партнерство, а й суміжних та наближених до нього понять.

Список використаних джерел

1. Про транскордонне співробітництво: Закон України від 24.06.2004 № 1861-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 45. – Ст. 499.
2. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 № 959-XII // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1991. – № 29. – Ст. 377.
3. Про інноваційну діяльність: Закон України № 40-IV від 4.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.
4. Про інвестиційну діяльність: Закон України № 1560-XII від 18.09.1991 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 47. – Ст. 646.
5. Вдовенко С. М. Єврорегіональне співробітництво: науково-практичні засади формування і розвитку / С. М. Вдовенко, Ю. С. Вдовенко // Вісник ЧДТУ. – 2009. – № 38. – С. 23-37.
6. Румянцев А. П. Зовнішньоекономічна діяльність: навчальний посібник / А. П. Румянцев. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 384 с.
7. Румянцев А. П. Міжнародна економіка: підручник / А. П. Румянцев, Г. Н. Климко, В. В. Рокоча. – К.: Знання, 2006. – 479 с.
8. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / В. І. Пила, О. С. Чмир, О. А. Гарасюк, Т. В. Терещенко. – Хмельницький: Вид-во ХУУП. – 2006. – 412 с.